Filozofski savjetnik
ČASOPIS ZA FILOZOFSKU PRAKSU · HRVATSKO UDRUŽENJE ZA FILOZOFSKU PRAKSU
SVEZAK Vol. 1 BROJ Br. 3 GODINA 2026 NAKLADNIK HUFP, Zagreb

PRIKAZ · KNJIŽEVNOST · FILOZOFIJA

Avni Doshi, *Zagoreni šećer*

HENA COM, 2021.

Ivana Seletković · *Plusportal*

Primljeno: 2.8. 2026 · Prihvaćeno: 3. 8. 2026

"Koliko puta mora predstava biti ponovljena da postane stvarnost? Ako se laž odglumi dovoljno puta, počinje li zvučati kao činjenica? Postoji li u mozgu put kojim se laži pretvaraju u istinu?"

Avni Doshi ("Zagoreni šećer")

Ljubitelji tzv. lijepe književnosti, pa i puritanci koji vječito imaju problem sa suvremenom književnošću mogu se upitati gdje je granica razdvajanja te književnosti, klasika koji znaju biti i živući autori od onih koji to nisu, književnih uradaka koji se moraju čitati jer se smatraju dijelom opće kulture i onih koje je lako zaobići, dapače, nisu potrebni našem vidokrugu jer nam ne donose mnogo. Veliki zamah suvremenosti osjetan je i u velikoj produkciji knjiga, mnoštvu suvremenih glasova koji se oslobađaju kako bismo bili u toku ne samo sa klasičnim ili priznatim, s popularnim ili manje popularnim, s isključivo prihvatljivim, nježno osobitim na tragu klasika ili klasika po sebi, već i s onim glasovima koji su ubojito iskreni, bolni, drugačiji, "brutalno" iskreni, onima koji vrište iz stranice u stranicu, bune se, pitaju se ne dajući konkretne odgovore, dok, nudeći sijaset pitanja kojima smo i sami skloni, u nekoj vrsti vlastite psihologizacije koja se doima beskonačnom u rascjepkanom toku svijesti i sjećanjima koja ju dotiče, utoliko ukoliko traumu potpuno rasvjetljava, progovara o nerazjašnjenim odnosima, dokončava ih, prenoseći ih i rasvjeljavajući kroz nastavke bez kraja prekinutim sjenkama iz prošlosti.

Lijepa književnost, stoga, danas, možda može biti ona koja upozorava, koja strukturalno zanoseći čitatelja kroz put bez očekivanog kraja, kroz bljeskove prošlosti i sadašnjosti, s počecima koji su teški i ne obećavaju sreću ili katarzu u klasičnom smislu gdje možemo likove odrediti i podrediti

nekim općim zakonitostima, svejedno tjera da ju čitamo kako bismo utažili vlastitu žeđ znatiželje. No, tada shvaćamo kako su likovi iz romana, ljudi koji su nam slični ili su nalik ljudima koje poznajemo i čija sudbina je začudna, ali o njoj se često ne govori naglas. Neki prigušeni glasovi postoje, ali ne želeći ih pustiti, puštamo sebe kao i te druge ljude da žive prešutno prelazeći preko tjeskobe i žalosti, sudbine koja je nametnuta svojevrsnim početkom/začetkom u odluci/odlukama jednoga člana obitelji koji je u stanju slomiti krhku samodostatnost ili samopouzdanje.

Pišući sve ove retke, mislim na roman "Zagoreni šećer" Avni Doshi (nakladnik je HENA COM, 2021.), slažući impresije poput araka papira s bilješkama koje su poput njezinog teksta - prepuni pitanja a bez odgovora. Na jednom mjestu u romanu Antara, umjetnica - glavni lik, pita se : "Nisu li ljudi stvoreni za traženje, istraživanje, osvajanje? Zar nismo stvoreni dav jerujemo da uvijek može postojati nešto bolje?" , a potom konstatira: "Pitanjima se rastapamo. I upitnici su mi se uvijek činili čudnima, kao kuka iz ruke u noćnoj mori."

Baš zato ona majci ne postavlja pitanja koja ju zanimaju iako je njima mučena cijelog života. Naime, Antarina majka je bolesna od Alzheimera ali brinući o njoj, ona ne izražava samo sažaljenje prema majci, suosjećanja kao da nema jer ga je zamijenio strah. Antara prije svega osjeća ogroman teret kojeg joj je majka ostavila svojim odabirima, životim proimašajima i zapravo sebičnošću.

Na samome početku kao da Antara odmah objašnjava tko i što je uzrok njezinih patnji:

"LAGALA BIH KAD bih rekla da nikad nisam uživala u nesreći svoje majke.

Zbog nje sam se napatila kao dijete i svaka nevolja koja ju je kasnije zadesila činila mi se svojevrsnom odštetom - uravnoteženjem svemira u kojem vlada racionalni poredak uzroka i posljedice."

No, što se dogodilo? Radnja romana smještena u Indiju, opisujući odnos majke i kćeri, oslanja se na njhov boravak kod kuće dok je obitelj bila cjelovita kratko vrijeme (majka je očito bila nezadovoljna tradicionalnom joj dodjeljenom ulogom!), zatim na vrijeme provedeno u ašramu gdje je majka bila ljubavnica guruu, vrijeme beskućništva, potom vrijeme, vrijeme u internatu bez obitelji kada je Antara ponovo prepuštena sebi, potom vrijeme kada je majka bila u vezi s Rezom, pa i kratko vrijeme kada je kćerka s istim čovjekom, brak i vezu s Dilipom i naposljetku, rađanje Antarine kćerke i prvi odnosi s kćerkom Anikkom dok je još beba. Epizodni lik Purvi, prijateljice koja je biseksualna s kojom je u jednom trenutku intima izmakla kontroli, tu je kako bih Antaru podsjetila na još jednu

grešku koju pokušava izbjeći, možda čak i obrisati ako je moguće. Događaji su definirani majčinom bolešću koja Antari služi kako bi se sama sjećala prošlosti.

U romanu je ritam takav da sve teče onako kako bi čitatelj/čitateljica shvatio/la kako postoje uzroci i posljedice zbrci u Antarinim mislima i djelovanjima. Likovi Nani i Kali Mate su sjajni likovi mudrih žena iz pozadine koji služe balansu u odnosu na sve ostale likove. Zanimljiv je lik Babe čiji sljedbenici u ašramu kao da ni ne znaju zašto su ondje i kao da pokazuju svu zbrku životom - promiskuitet, nedefiniranost, nedosljednost koja se slila u glavnu protagonisticu romana i njezinu majku. Mikrosvijet ašrama zapravo je refleksija njihovog unutrašnjeg svijeta. Ovdje je psihologizacija likova nježno podastrta kroz prizmu odnosa i unutrašnjih monologa Antare. Kronološki poredane slike prošlosti zaokružujući cjelinu romana daju nam do znanja u čemu je čitav problem i zašto se on sve više usložnjavao. Sebičnost majke i nesigurnost kćerke.

Majčine deluzije u bolesti kada zamijeni unuku i kćerku, djeluju na čitatelja dvojako - s jedne strane postoji ta čvrsta veza bolesti i suosjećanja, dok s druge, postoji tiho podupiranje Antare čija ljutnja i ogorčenost viču u njezinoj svijesti i podsvijesti. Oba lika mogu izazvati sažaljenje. Pripravno i logično jer Antara je ta koja je najviše patila, u samoći i na ulici, u kući i u školi u samostanu (svojevrstan internat gdje je bila outsider), a onda se nakon toga sažaljenje prebacuje na majku čija beskrupuloznost se može objasniti alijenacijom i potragom za sobom koja se nažalost reflektirala na sve Antarine odnose i viđenje života.

Nemogućnosti dijaloške razboritosti uživo prigušivanjem glasa u sebi vidljiv je na kraju kada se u Antarinoj kući nađu svi likovi/živuće osobe iz romana i pjevaju pjesmu na jeziku kojeg ona ne razumije dok je njezina kćerka u naručju majke uvjerene da je to Antara.

Čitav svijet se zapravo tada, pred Antarinim očima udaljava od nje: njezin otac s novom suprugom i sinom, Dilip, Purvi, njezin suprug, Dilipova majka, Nani, svi pjevaju na nerazumljivom jeziku a ona je sama s druge strane. Gledajući predstavu života, bježi pa se vrati shvaćajući kako nije sigurna je li u tome trenutku majka uopće bolesna ali na kraju opet popušta ta njezina gornost i zbunjenost. Dakako da majka jest bolesna, ali Antara je ljuta i ogorčena, izgubljena i taj simboličan bjeg u novu nejasnu misao i nesigurnost jest i simbolično rakrinkavanje osnovne karakteristike njezinog djelovanja - kroz bjeg i šutnju. Ona pati...ali se ponovo vraća.

Jer je nalik majci, jer ni sama ne zna što hoće, jer je nesretna. Oličenje suvremene žene koja se bori s demonima slobode i neslobode, tradicije i modernosti, laži i istine. Bori se sa životom koji ima ožiljke prošlosti.

Sjajan prijevod (Mirna Čubranić), uz fusnote s objašnjenjima, uz vrlo dinamičnu priču o suživotu prije svega majke i kćeri, dobro je pročitati kako bismo znali ono što nam je Tolstoj davno rekao: “”Sve sretne obitelji nalik su jedna na drugu, svaka nesretna obitelj nesretna je na svoj način.”

Nesreća se potpaljuje lažima, obmanama i sebičnošću a one se uvijek prenose dalje...nesreća pojedinca nije samo njegova nesreća i njegove odluke nisu samo njegove odluke bez posljedica.

Oslobađanje lika teško je jer nas podjeća na vlastitu krhkost i obilježenosti obiteljskim nasljeđem majki i očeva. Umjesto da se utišavamo, trebamo govoriti kako ne bismo ponavljali iste greške. Ako je to poanta ovoga romana, a jest, potrebno ga je čitati. Ne kao lako ljetno štivo, nego kao roman o životu i življenju koji nas potiče na postavljanje pitanja ali i uči kako na svako postavljeno pitanje traganje za odgovorom traje duže od jedne sekvence, samo jedne epizode u istom životu. Laž i istina su ponekad odvojene tankim linijama gdje život traži neko sretnije rješenje. Teško je, ali šutnja je još teža. Kada se zapletemo u mrežu šutnje, zaboravimo čak govoriti i istinu. Prešutjeti istinu možemo onda kada bol života zauzme sve bitne punktove. Obilježiti te punktove govorom, riječju, važno je. Zato ovaj roman možemo shvatiti i kao terapiju Antare - jednog ženskog glasa u književnosti koja viče i gdje su muški likovi figure u pokretu koje ne mogu zadovoljiti potrebu za ispunjenjem. Oni možda žele šutnju. Antara joj se ipak na neki način suprotstavlja.